

Актуални проблеми и предизвикателства пред управлението на възнагражденията на служителите в държавната администрация

Автор: доцент Любомир Стефанов, доктор по икономика, катедра „Човешки ресурси и социална защита“ при Университета за национално и световно стопанство – София

София, 11 май 2010 г.

Обнародването на 27 април в бр. 32 на Държавен вестник Постановление на Министерския съвет № 67 за заплатите в бюджетните организации и дейности, както и взетото решение от правителството на 5 май 2010 г. за корекции на бюджета за 2010 г. (намаляване на разходите на администрациите с до 20%), поставят редица сериозни проблеми пред управлението на възнагражденията на заетите в държавната администрация. Най-съществените от тях, според мен са в следните основни направления:

1. ограничаването на разходите на възнаграждения (до 90% от определените в бюджета към момента, а след приемането на корекциите в бюджета за 2010 г. – до 80%) най-вероятно няма да може да бъде компенсирано със съкращаване на незаети бройки и ще трябва да се премине към реални съкращения на служители;
2. запазването на минималните и максимални размери на основните месечни заплати (приложения от 2 до 7 към ПМС № 67 от 2010 г.) на досегашните нива (на практика това са нивата от 1 юли 2008 г.) е недвусмислено послание, че масово увеличаване на основните месечни заплати не трябва да има;
3. възможностите за увеличаване на възнагражденията са свързани преди всичко с допълнителни възнаграждения за постигнати резултати (т.н. „бонуси“), ако администрациите разполагат с необходимите средства.

Разбира се, тези проблеми трябва да се разглеждат в контекста на приетите от правителството антикризисни мерки (след дълги и трудни дискусии със социалните партньори!) и поради това са напълно разбираеми, защото основната мярка е именно ограничаването на бюджетните разходи.

От друга страна обаче, не трябва да се забравя, че именно на работещите в държавната администрация се разчита в голяма степен за реализацията на най-значимите антикризисни мерки – увеличаване събираемостта на приходите в бюджета (включително и чрез пресичане на контрабандата и ограничаване на „сивата“ икономика) и ускоряване използването на средствата от финансовата помощ на Европейския съюз.

В този контекст, бих формулирал **основното предизвикателство** пред управлението на структурите от държавната администрация – да бъдат мотивирани компетентните служители за повишаване ефективността и ефикасността от тяхната работа при по-нисък общ размер на средствата за възнаграждения. Значимостта на това предизвикателство се увеличава и поради още няколко обстоятелства:

- на всички специалисти е ясно, че съкращенията на персонал в краткосрочен план увеличават разходите на администрацията поради необходимостта от изплащането на значителни обезщетения на съкратените (например за неизползван платен отпуск);
- най-ефикасният начин за съкращаване на персонал от администрацията е свързан с отпадане на нейни функции или прехвърлянето на функции към външни изпълнители (т.н. „аутсорсинг“), но това не може да стане бързо, най-малкото защото са необходими промени в множество нормативни актове, включително кодекси и закони;
- страхът от загуба на работно място, особено в условия на криза и значителна безработица само на пръв поглед изглежда като водещ фактор, който ще мотивира служителите за по-ефективна работа, като често се получава обратния ефект по отношение на най-компетентните служители – те започват активно да си търсят друга работа и защото са компетентни могат относително лесно да я намерят;
- използването на съвременни бонусни схеми изисква наличието на система от показатели за оценяване дейността на администрациите като цяло, на звената/екипите в тях и на отделните служители, които показатели за съжаление липсват в повечето администрации – като доказателство мога да посоча програмните бюджети, в които много рядко могат да се открият подобни показатели;
- формираното обществено мнение (не без участието на медиите, различни „анализатори“ и политици!), че в администрацията работят „чиновници“ (в тази дума се влага определено негативно съдържание и отношение!), които по цял ден се чудят как да симулират работа и се отнасят по неприемлив начин с гражданите (за съжаление не може да се отрече, че има такива случаи!) безспорно създава допълнителен стрес у служителите и намалява привлекателността на администрацията като работодател;
- тежкото наследство от предишното правителство по отношение на различни злоупотреби и корупционни практики (за които почти ежедневно излиза информация!) често предизвикват нежелание за работа у служителите, защото те се страхуват, че могат да бъдат обвинени в неприемливи действия – това може би най-ясно проличава в сложните бюрократични процедури по усвояване на средствата от финансовата помощ на Европейския съюз, чиято главна цел не е да се усвояват тези средства бързо и в съответствие с правилата на съюза, а да се „обезопасят“ съответните служители от обвинения в недопустими практики или престъпления.

Посочените до тук проблеми и предизвикателства (а и много други!) изискват бързи и адекватни действия на всички нива на управление в държавната администрация, най-важните от които, според мен са в следните основни направления:

На първо място, бързо, но добре обмислено (въз основа на резултатите от проведен хоризонтален функционален анализ) определяне на функции на държавната администрация, които могат да отпаднат, като бъдат закрити административните структури и/или звена, които ги изпълняват;

На второ място, бързо, но добре обмислено (въз основа на резултатите от проведен функционален анализ) определяне на функции на държавната администрация, които могат да бъдат възложени на външни изпълнители или трансформиране на административни структури (най-вече изпълнителни агенции) в търговски дружества.

На трето място, оптимизиране на функциите на звената в администрациите и съответно – на работните процеси в тях въз основа на задълбочени функционални анализи, анализи и моделиране на работните процеси и работното натоварване на служителите. Това е най-ефикасният начин за определяне на излишния брой служители (а не на конкретните лица!).

На четвърто място, преглед на нивото на компетентност на служителите с оглед запазване на служителите, притежаващи най-висока компетентност и потенциал за бъдещо професионално и кариерно развитие – за съжаление в много малко администрации до момента се извършва планиране на приемствеността, но това трябва да бъде направено бързо.

На пето място, максимално бързо разработване или актуализиране на бонусни схеми за постигнати резултати, базирани на система от показатели за оценяване на постигнатите резултати от администрациите като цяло, от звената/екипите в тях и от отделните служители (за щастие в някои администрации се прилагат доказали ефективността си подобни схеми и те могат да бъдат използвани като модел).

На шесто място, приемане на нормативен акт, уреждащ начина за възлагане на задачи и изплащане на възнаграждения на служители, които участват в управлението или изпълнението на програми и проекти, финансирани със средства от финансовата помощ на Европейския съюз – това е особено важно, защото по-голямата част от средствата за възнаграждения не са от бюджета (като крачка напред в тази посока могат да се определят текстовете в ПМС № 67 от 2010 г. – чл. 6 и чл. 7).

На седмо място, своевременно актуализиране на ПМС № 67 от 2010 г. след приемане на промените в бюджета за 2010 г. и най-вече по отношение регламентирането на ясни правила за изменение на основните заплати.

На осмо място, използване в максимална степен на възможностите на немонетарните възнаграждения за мотивиране на служителите с най-високи постижения, както и провеждане на кампания за разясняване на обществеността, спецификата на работата и постиженията на служителите в държавната администрация.

Давам си ясна сметка, че посочените действия (без да претендирам за изчерпателност), които трябва да се предприемат са много трудни, изискват мобилизация и висока компетентност, но искрено се надявам, че те ще бъдат изпълнени успешно от правителството, ръководителите и служителите в държавната администрация. Защото от това ще спечели основният „клиент“ на държавната администрация – българските граждани.